

Grażyna Bacewicz

5.II.1909 Łódź – 17.I.1969 Warszawa

Grażyna Bacewicz - polska kompozytorka i skrzypaczka.

Urodziła się w polsko-litewskiej rodzinie o tradycjach muzycznych. Jej ojciec i brat używali nazwiska Bacevičius, drugi brat to Kiejstut Bacewicz. Miała jeszcze siostrę Wandę. Mężem jej był lekarz internista - Piotr Andrzej Biernacki.

Początkowo gry na fortepianie i skrzypcach uczył ją ojciec. Od roku 1919 kontynuowała edukację muzyczną w Konserwatorium Muzycznym Heleny Kijeńskiej-Dobkiewiczowej w Łodzi, gdzie kształciła się w zakresie gry na skrzypcach, fortepianie oraz teorii muzyki. W 1923 roku wraz z całą rodziną przeniosiła się do Warszawy i tam zaczęła uczęszczać do Konserwatorium Warszawskiego. Studiowała kompozycję w klasie Kazimierza Sikorskiego, grę na skrzypcach pod kierunkiem Józefa Jarzębskiego i grę na fortepianie u Józefa Turczyńskiego. Równocześnie podjęła studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim, z których jednak po półtora roku zrezygnowała. Przerwała także dalszą naukę gry na fortepianie.

W roku 1932 ukończyła Konserwatorium, uzyskując dwa dyplomy - z gry na skrzypcach i kompozycji. W tym samym roku dzięki hojności Ignacego Jana Paderewskiego otrzymała stypendium na studia kompozytorskie w Paryżu, które odbyła w latach 1932-33 pod kierunkiem Nadii Boulanger. Uczęszczała tam również na prywatne lekcje gry na skrzypcach do Andre Toureta. Ponownie wyjechała do stolicy Francji w roku 1934, aby kształcić się u węgierskiego skrzypka - Carla Flescha.

Jako solistka zaczęła odnosić sukcesy już w 1935 roku, kiedy otrzymała pierwsze wyróżnienie na **I Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym** im. Henryka Wieniawskiego w Warszawie. W latach 1936-38 współpracowała z warszawską Orkiestrą Polskiego Radia, zorganizowaną przez Grzegorza Fitelberga, w której grała partię pierwszych skrzypiec. Praca w orkiestrze dała jej możliwość wzbogacenia wiedzy w zakresie instrumentacji.

Przed II wojną światową koncertowała /wspólnie z bratem Kiejstutem, znanym pianistą/ - w wielu krajach, m.in. na Litwie, we Francji i Hiszpanii. Podczas okupacji niemieckiej występowała na koncertach konspiracyjnych i koncertach Rady Głównej Opiekuńczej. Po wojnie kontynuowała działalność koncertową do 1953 roku. Dawała recitale w Belgii, Czechosłowacji, ZSRR, Rumunii, na Węgrzech i we Francji. Podjęła też pracę w Państwowym Konserwatorium Muzycznym (obecnie: Akademii Muzycznej) w Łodzi, gdzie wykładała przedmioty teoretyczne i prowadziła klasę skrzypiec. W latach 50. poświęciła się prawie wyłącznie kompozycji i nauczaniu.

Po błyskotliwej karierze wykonawczej w latach pięćdziesiątych XX wieku oddała się niemal całkowicie kompozycji. Przez wiele lat tworzyła w stylu neoklasycznym (najczęściej pojawiał się wtedy w jej twórczości cykl sonatowy), potem przechodziła stopniowo ku muzyce bardziej ekspresyjnej. Przez różnorodną fakturę utworów, klarowność i logikę wypowiedzi zdobyła trwałą pozycję w klasycznym repertuarze koncertowym.

Od 1966 roku (od 1967 jako profesor zwyczajny) aż do śmierci pracowała w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (obecnie: Akademii Muzycznej) w Warszawie, prowadząc klasę kompozycji. Uznawana za autorytet zarówno w dziedzinie kompozycji jak i gry skrzypcowej, zapraszana była do jury międzynarodowych konkursów skrzypcowych, kameralistyki i kompozytorskich – w Polsce i za granicą / m.in. Warszawa, Paryż, Liege, Moskwa, Neapol, Budapeszt/. W latach 1955-57 i 1960-69 pełniła również funkcję wiceprezesa Związku Kompozytorów Polskich.

Grażyna Bacewicz to jedna z niewielu kobiet wśród polskich kompozytorów. Wpływ na jej twórczość wywarła Nadia Boulanger, u której ta uczyła się kompozycji. Zdobyła znakomity warsztat, który wykorzystywała umiejętnie w swojej obfitej i różnorodnej twórczości mieszczącej się na ogół w nurcie neoklasycyzmu. Jako wykształcona i koncertująca skrzypaczka szczególną uwagę poświęciła muzyce na skrzypce oraz inne instrumenty smyczkowe.

Za swoje kompozycje otrzymała wiele nagród na konkursach kompozytorskich. Były to m.in.:

Konkurs dla kompozytorek w Paryżu 1933: I nagroda za Kwintet na instrumenty dęte,

Międzynarodowy Konkurs Sztuki w Londynie 1948: wyróżnienie za Kantatę olimpijską na chór mieszany i orkiestrę,

Konkurs Kompozytorski im. F. Chopina w Warszawie 1949: II nagroda za Koncert fortepianowy, III nagroda za Krakowiaka koncertowego na fortepian, wyróżnienie za Etiudę na fortepian,

Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski w Liège 1951: I nagroda za IV Kwartet smyczkowy oraz 1956: II nagroda za V Kwartet smyczkowy,

Międzynarodowa Trybuna Kompozytorów UNESCO w Paryżu 1960: III nagroda za „Muzykę na smyczki, trąbki i perkusję”,

Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski im. Królowej Elżbiety w Brukseli 1965: Złoty Medal za VII Kwartet smyczkowy.

Otrzymała również;

Nagrodę Muzyczną m. Warszawy (1949),

Nagrody Państwowe III i II stopnia (1952, 1956),

Nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1955),

Nagrodę Związku Kompozytorów Polskich (1960);

odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim (1953) i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1955).

Te liczne nagrody i odznaczenia, jakimi została uhonorowana, są symbolicznym wyrazem uznania dla jej tytanicznej pracy i osiągnięć artystycznych i kompozytorskich, którymi zasłużyła sobie na miano największej kompozytorki polskiej – wybitnej postaci muzyki naszego stulecia. Dorobek twórczy Grażyny Bacewicz jest niezwykle bogaty i różnorodny; od miniatur solowych, poprzez utwory kameralne aż po symfonie i koncerty z udziałem instrumentów solowych, pieśni,

kantaty, balety i opery radiowe. Jest także autorką muzyki do filmów i do spektakli teatralnych. Udane próby literackie dopełniają obrazy tej wszechstronnie ukierunkowanej osobowości twórczej, otwartej i wrażliwej na wszystkie przejawy otaczającego ją świata. Jej sztuka „Jerzyki albo nie jestem ptakiem” otrzymała wyróżnienie w konkursie Ateneum, a kilka lat później była wystawiona w Teatrze Telewizji. Kompozytorka napisała także cztery powieści/ zachowane w rękopisach/ i wiele opowiadań, z których znaczna część ukazała się drukiem w autobiograficznym tomiku „Znak szczególny”, wydanym już po jej śmierci.

WAŻNIEJSZE KOMPOZYCJE:

na orkiestrę: Uwertura (1943), 4 symfonie (1945, 1951, 1952, 1953), Koncert na orkiestrę smyczkową (1948), Muzyka na smyczki, trąbki i perkusję (1958), Pensieri notturni na orkiestrę kameralną (1961), Koncert na wielką orkiestrę symfoniczną (1962), Musica sinfonica in tre movimenti (1965), Divertimento na orkiestrę smyczkową (1965), In una parte (1967);

na instrument solo i orkiestrę: 7 koncertów skrzypcowych (1937, 1945, 1948, 1951, 1954, 1957, 1965), Koncert fortepianowy (1949), 2 koncerty wiolonczelowe (1951, 1963), Koncert na 2 fortepiany (1966), Koncert altówkowy (1968);

kameralne: Kwintet na instrumenty dęte (1932), Trio na obój, skrzypce i wiolonczelę (1935), Sonata na obój i fortepian (1937), 7 kwartetów smyczkowych (1938, 1943, 1947, 1951, 1955, 1960, 1965), 5 sonat na skrzypce i fortepian (1945, 1946, 1948, 1949, 1951), Trio na obój, klarnet i fagot (1948), Kwartet na 4 skrzypiec (1949), 2 oberki na skrzypce i fortepian (1949, 1952), 2 kwintety fortepianowe (1952, 1965), Partita na skrzypce i fortepian (1955), Kwartet na 4 wiolonczele (Quartetto per 4 violoncelli, 1964), Inkrustacje na róg i zespół kameralny (1965), Trio na obój, harfę i perkusję (1965);

solowe: 2 sonaty na skrzypce solo (1941, 1958), 2 sonaty na fortepian (1949, 1953), 10 etiud na fortepian (1957), Mały tryptyk na fortepian (1965);

wokalno-instrumentalne: pieśni na głos z fortepianem (1929-56), opera radiowa „Przygoda króla Artura” (1959);

balety: „Z chłopca król” (1953), „Esik w Ostendzie” (1964), „Pożądanie” (1969).

opracowała; Elżbieta Pasteczka